Korešpondencia Jána Kvačalu st. (1830 – 1888) a Jána Kvačalu ml. (1862 – 1934)[1]

Libor Bernát

BERNÁT, Libor. Correspondence of Ján Kvačal Sr. (1830 – 1888) and Ján Kvačal Jr. (1862 – 1934). In *Historický zborník*, Vol. 35, 2025, No. 2, pp. 113 – 135.
Abstract: Ján Kvačala Sr. came to work as a teacher in the Lower Land, in Báčský Petrovec from his native Beckov. He married Terézia Godrová and they had five children: Adelheid Karolína, Karol Drahotín, Ján Jr., Ľudmila and Lujza. Ján Kvačala Sr. made sure that his children received an education, especially his sons, who had to go to study in Sarvaš, Prešpork and finally at German universities. His father maintained a lively correspondence with them, which shows us life both in Báčský Petrovec and in the places of their study and work. Ján Kvačala Sr. wrote a total of 14 documents himself (including nine letters, four correspondence notes and one note for a package). Sometimes he did not even sign the correspondence. From Ján Kvačala Jr. We have two letters from mid-April 1880 from Sopron and from June 23, 1880 addressed to Ján Kvačal Sr. If Ján Kvačal Sr. wrote the letters with his wife, or if the wife was attributed, then 65 documents have been preserved (including 57 letters and eight correspondence cards). In the article we present a selection, i.e. 15 letters. Using extensive commentary on the letters, we explain the realities and milieu in which the Kvačals lived.

Ján Kvačala st. (* 11. 4. 1830 Beckov – † 12. 7. 1888 Báčsky Petrovec) prišiel ako učiteľ z rodného Beckova na Dolnú zem do Báčskeho Petrovca. Oženil sa s Teréziou Godrovou (* 2. 11. 1837 – † 8. 12. 1902) a narodilo sa im päť detí: Adelheida Karolína, Karol Drahotín, **Ján ml.**, Ľudmila Alžbeta a Lujza. Dbal na to, aby jeho deti získali vzdelanie, predovšetkým synovia, ktorí však museli študovať v Sarvaši, Prešporku a napokon na nemeckých univerzitách. Otec s nimi udržiaval čulú korešpondenciu, ktorá nám zobrazuje život nielen v Báčskom Petrovci, ale aj v miestach ich štúdia a pracovného pôsobenia.

Heuristika k predkladanej štúdii bola uskutočnená na základe pozostalosti Jána Kvačalu ml. (* 5. 2. 1862 – † 9. 6. 1934) uloženej na pôde Evanjelickej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, ktorá však nie je skatalogizovaná.[2]

Nemáme k dispozícii väčšinu listov, ktoré napísal Ján Kvačala ml. svojim príbuzným. Ak sa v texte spomína korešpondencia, ktorú poslal svojim rodinným príslušníkom a nie je dostupná, kvôli prehľadnosti na to osobitne neupozorňujeme. Vďaka niektorým listom čiastočne poznáme aj „vnútorný svet“ Jána Kvačalu ml.

---

[1] Autor ďakuje za pomoc pri vysvetlení mnohých osobitostí a reálií z Báčskeho Petrovca profesorovi PhDr. Zoroslavovi Spevákovi, PhD., z Filozofickej fakulty v Novom Sade (Filozofski-fakultet-Novi-Sad), ktorému ďakujeme aj za sprístupnenie matrík Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v Báčskom Petrovci.
[2] O stave pozostalosti pozri BERNÁT, Libor – MICHALIČKA, Vladimír. Korešpondencia Jána Kvačalu. In *Historicko-pedagogické fórum*, roč. 3, 2014, č. 1, s. 4-11.

K lepšiemu spracovaniu jeho korešpondencie by pomohla znalosť písomného styku jeho príbuzných medzi sebou. Ani túto korešpondenciu však nemáme k dispozícii. V Báčskom Petrovci údajne mala mať pani Viera Benková korešpondenciu Jána Kvačalu ml. sestre Ľudmile.[3] Tá ju mala odovzdať nedávno zosnulému profesorovi Samuelovi Čelovskému (1950 – 2025), ktorý však podľa dostupných informácií nič nevlastní. Pohľadnice údajne získala dcéra pani Viery Benkovej, žijúca v Holandsku.[4]

Biskup Slovenskej evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v Srbsku Ján Valent (1966 – 2008) uverejnil súpis 16 dokumentov od Jána Kvačalu ml. a štyri dokumenty od rodiny Jánovi Kvačalovi ml. z rokov 1901 – 1927. Podľa neho boli vo vlastníctve rôznych rodín.[5]

Každý dokument obsahuje skrátené záhlavie: priebežné poradové číslo v edícii, uvedený dátum (rok, deň, mesiac), miesto vzniku. Ak dokument nie je datovaný a zapísané miesto odoslania, stanovuje sa z kontextu. Kvačalovci posielali často spolu listy. Druhý list je potom označený písmenom a. Pokiaľ však len pripísali niekoľko riadkov, tak to samostatne nie je označené.

Ďalej nasleduje druh dokumentu, meno pôvodcu a adresáta. Potom je prepísaný text. Za textom každého dokumentu nasledujú základné údaje, miesto uloženia. Vo všetkých prípadoch išlo o rukopisy a originály, t. j. prvopisy autorského vyhotovenia. Preto sa tento údaj neopakuje. Potom je určený druh dokumentu (list, korešpondenčný lístok, pohľadnica), údaj o použitom písacom prostriedku (pero, obyčajná ceruzka) a v prípade listu, na ktorých stranách bol napísaný.

Nakoniec nasleduje vedecko-kritický a informačný poznámkový aparát pre každý dokument edície. Textové poznámky pod čiarou sú označené písmenami latinskej abecedy. Vecné poznámky sú arabskými číslicami. Sú výsledkom historickej kritiky obsahu dokumentov. Obsahujú bibliografické údaje, odkazy na ďalšie archívne pramene, vysvetlenia, komentáre faktov, udalostí, reálií a pod. Poznámky boli vypracované s ohľadom na editovaný celok a jednotlivé informácie sú navzájom previazané.

Prepis korešpondencie Jána Kvačalu st. nebol jednoduchý, mal osobité písomné vyjadrenie. Niektoré časti listov sú ťažko čitateľné. Zachovávame členenie dokumentov, hoci niekedy nebolo možné jednoznačne určiť odstavce.

Slovenčina Jána Kvačalu ml., podobne ako jeho rodiny, priateľov, známych, bola osobitá a aj preto ju transliterujeme, vykonávame jej presný opis, čím ponechávame jej svojský ráz.

---

[3] Ľudmila Alžbeta Kvačalová (2. 1. 1866 – 2. 9. 1956), staršia sestra Jána Kvačalu, ochotníčka, učiteľka v Báčskom Petrovci. O nej pozri: Dňa 2. januára t. r. dožila sa sl. Ľudmila Kvačalová. In *Národná jednota,* 1941, č. 1, s. 2, Slečna Ľudmila Kvačalová sedemdesiatročná. In *Národná jednota,* 1936, č. 1, s. 3, Slečna Ľudmila Kvačalová. In *Náš život,* 1936, roč. 4, č. 1, s. 60-61.

[4] Za pomoc pri získavaní týchto informácií ďakujeme prof. PhDr. Zoroslavovi Spevákovi, PhD., z Filozofickej fakulty v Novom Sade (Filozofski-fakultet-Novi-Sad).

[5] VALENT, Ján. Vzťah Jána Kvačalu k rodnému kraju vo Vojvodine (miesto narodenia, detstvo, školské roky v Petrovci a styky s rodiskom, 1862 – 1934). In KIŠS, Igro (ed.). *Ján Kvačala – otec modernej komeniológie : zborník z medzinárodného sympózia v Bratislave 13. – 14. septembra 2004 na Evanjelickej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského.* Bratislava : Univerzita Komenského Bratislava, 2005, s. 25.

Ak sa nedá slovo prečítať, tak v hranatej zátvorke [.] počet bodiek určuje počty neprečítaných (nezistených) slov. Mnoho pohľadníc (korešpondenčných lístkov) má vystrihnutú známku aj s časťou textu. Ak nedokážeme presne určiť, koľko slov sa vo vete nachádzalo a rekonštruovať vetu, dávame symbolicky do hranatej zátvorky tri bodky […]. Ide o odhad, nie presný počet.

Neisté čítanie je označené otáznikom v hranatej zátvorke [?]. Skratky a text sú doplňované v hranatých zátvorkách []. Podobne sú označené chýbajúce tisícročia a storočia [18]82. Na pôvodné chyby a osobitosti v texte upozorňuje značka [!]. Prípadné autorove škrty sú vymedzené špicatými zátvorkami <>. Na niektorých korešpondenčných lístkoch, pohľadniciach sú vystrihnuté známky, preto nie je možné dobre rekonštruovať text.

Pisatelia často píšu malé písmená s – z, r – n, o – u alebo veľké písmená I – J, L – S neurčito, približne v strednej výške. Tiež sa nedá niekedy bezpečne určiť označenie dĺžky samohlások. V korešpondencii sa nachádzajú slová bez diakritiky. Názvy národností sú písané s malými písmenami, v texte sú prepísané podľa pravopisu s veľkým písmom.

Text nie je mumifikovaný. Pred každým editorom tak stojí otázka, v akej miere text ponechať v pôvodnej verzii, čo prepísať a ktoré slová ponechať.

V niektorých prípadoch, aby bol ponechaný pôvodný význam textu, je zachovaný pôvodný slovosled. Ak používali Kvačalovci spôsob písania priezviska a krstného mena podľa maďarského jazyka, prepísali sme ho podľa pravidiel slovenského pravopisu.

Rešpektované sú niektoré typické slová ako napr. báči, baš, nénike, pálenuo atď. V texte sú zachované archaizmy, napr. alumnum, didaktrum, execír, hospoda, preparandista, šuster a pod., ktoré vysvetľujeme v poznámkovom aparáte. Pokiaľ sú používané zastaralé slová, tak ich zjednocujeme, príp. vo vysvetlivkách v zátvorke uvádzame inú formu – napr. kvartier (kvartieľ). Iné slová prepisujeme podľa súčasného pravopisu, napr. driov, ináčej, jesto, osobyte, pohrab, predsaj, sotvaj, týden, velmej, všecci (všeci) a iné na skôr, ináč, iste, osobitne, pohreb, predsa, sotva, týždeň, veľmi, všetci. Zachovávame tiež niektoré špecifické zmäkčenia – cipeľe, frušťik, štrimfľe a pod. Slová cudzieho pôvodu ako preceptor, theater, theologia sú prepísané podľa slovenského pravopisu teológia.

V korešpondencii Kvačalovcov sa nadužívalo „nuž“ ako častica a spojka. Určitá rozkolísanosť je zaznamenávaná pri priezviskách. Preto sú zjednotené a v poznámkovom aparáte sú uvádzané rôzne formy. Krstné mená prepisujeme podľa pravopisu Palo – Paľo, Zuzsa – Zuza. Len pokiaľ boli familiárne prezývaní, tak to ponechávame v pôvodnej forme „Beňo“, „Gusti“, „Joži“ atď.

Korešpondencia Kvačalovcov obsahuje množstvo osôb bývajúcich vo Vojvodine, rodinných príslušníkov, známych, spolužiakov, priateľov. Je takmer nemožné niektoré osoby presne identifikovať. Samotný pisateľ, aby odlíšil jednotlivé osoby, tak ich spresňuje miestom bydliska, pôsobenia.

Podarilo sa zdokumentovať celkom 527 dokumentov rodiny Kvačalovcov a Jána Kvačalu ml. Ján Kvačala st. napísal sám celkom 14 dokumentov (v tom deväť listov, štyri korešpondenčné lístky a jeden lístok k balíku). Dokonca niekedy ani korešpondenciu nepodpísal. Od Jána Kvačalu ml. máme k dispozícii dva listy z polovice apríla 1880 zo Šoprone a z 23. júna 1880 adresované Jánovi Kvačalovi st.

Ak písal listy Ján Kvačala st. s manželkou, resp. manželka bola pripísaná, tak sa zachovalo 65 dokumentov (v tom 57 listov a osem korešpondenčných lístkov). Tzn. že celkom máme k dispozícii 81 dokumentov. Ďalej sa zachovalo ešte osem listov od Jána Kvačalu ml. rodičom. Nezachovala sa však ani jedna pohľadnica.

Z písomného prejavu Jána Kvačalu st. je zrejmé, že bol učiteľom, intelektuálom konzervatívnym luteránom. Ak boli listy podpísané ako „Tvoji rodičovia", tak ich písal výlučne on. V tomto prípade označujeme odosielateľa „rodičia". Ján Kvačala ml. oslovoval svojich rodičov zásadne: „Drahí rodičia" a svojho otca „Drahý otče".

Výber z korešpondencie

1 **1878, 26. 4. , Báčsky Petrovec**

List Jána Kvačalu st. a Terézie Kvačalovej Jánovi Kvačalovi ml.[a]

V Petrovci, dňa 26. / 4. [1]878.

Milý Janko!

Tvoj list sme dostali a teraz pre mnohé školské povinnosti na krátko Ti oznamujem, že sme zdraví všetci. Len báči Joži[1] veľmi nebezpečne ochorel, ja pochybujem o jeho vyzdravení.

Pani Terka[2] tu dnes bola a žiada Ťa, aby si ho len učil a napomínal, že Ti ona vďačne zaplatí. Báči Egyedy[3] v Kysáči[4] zomrel, dňa 16. / 4. sme ho pochovávali.[5] U nás nie je nič nové, všetko v starej koľaji.

Keď Ti obzvlášte dobrého zdravia vinšujeme a všetci Ťa srdečne pozdravujeme, zostávame Tvoji starostliví rodičia

J. Kvačala.

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, neskatalogizované. Dvojlist, písané perom na s. 1. Zachovala sa časť pečate.[6]

---

a – Podľa zachovanej obálky adresované: T. Cz. Kvacsala János, VII. gym. osztály tanuló, Szarvas, /Békés megye/.

1 – Jozef Michal Godra, 2. 12. 1839 – 26. 4. 1879, syn Jozefa Godru a Zuzany Lehotskej, učiteľ evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, národný buditeľ. Pozri ĎURIŠKA, Zdenko, SAKTOROVÁ, Helena. Genealógia rodu Godrovcov. In *Biografické štúdie*, 2002, roč. 28, s. 45 a n.

2 – Bližšie neznáma osoba.

3 – Ján Egyedy (Egyedi).

4 – Obec Kysáč (srb. Кисач, maď. Kiszács) sa nachádza vo Vojvodine, asi 15 km východne od Báčskeho Petrovca.

5 – Zápis o pohrebe sa v matrike úmrtnej 1873 – 1885, evanjelického farského úradu v Kysáči nenachádza. [Online] Matrika je dostupná na internete https://digital.seavc.rs/matriky/kysac/z-1873-1885.html [cit. 1. 2. 2022]. Ani v Matrika zomrelých cirkvi ev. a. v. petrovskej od roku P. 1867 – 78, sv. VII., f. 231 sa zápis o pohrebe nenachádza.

6 – List bol uverejnený BERNÁT, Libor. Život a dielo Jána Kvačalu, s. 178.

2 **1878, 1. 12. , Báčsky Petrovec**

List Jána Kvačala st. Jánovi Kvačalovi ml.

V Petrovci, dňa 1. decembra 1878.

Milý Janko náš!

Čudujem sa Ti, že si nám tak dávno už nepísal. No, keď som sa ja z choroby trocha zotavil, a dnes roboty nemám, píšem. Najskôr Ti musím tú smutnú novinu z Beckova oznámiť, že moja dobrá mama dňa 11. novembra tichučko asi v 82 roku,[1] dokonala, pán Boh jej daj večnú slávu. Keby som mal peniaze, istotne by som Ti vďačne poslal, ale niet ich. Preto popros alebo nénike,[2] alebo p. Koreňa,[3] nech Ti oni pár zlatých požičajú do koledy.a Hodinky od Karola[4] kúpené, Tebe zadržím do Jána,[5] potom si ich dáš napraviť. Pán kaplán k nám nechodí od 1. septembra. Dostali sme teraz učiteľa z Modry Husághа, mladého človeka. Bol vojak – kaprál, b ale aj dva roky preparandista.[c]

Seniorátna školská stolica ustanovila, aby som ja samé väčšie dievčence učil, že ale naša stolica aj ľudia nechceli malé do Strakov z nášho kraja posielať, ustanovili s mojím privoleným, aby p. Garaj[6] väčších chlapcov aj dievčatá, ja ale menšie vyučoval. No ja môžem mať aspoň Milu[7] za praeceptora.[d] Pán Krajčovič[8] má tiež väčšie a Huságh menšie, len p. Strakovi tak zostali.

Budeme tento týždeň svine zabíjať, a pretože teraz porto do 5 kilov kamkoľvek len 39 kr[ajciarov] stojí, tak Ti tiež dačo pošleme. Včera sme boli u Godrov na zabíjačke, na stredu u Garajov, v sobotu u nás.[9] Báči Maršall[10] je zdravý, mamika ta chodia každý deň. Nik sa nechce ženiť, ani báči Mičátek.[11]

Notár Rohoň má suchotiny, odpadkuje.[12] Syn Ferdinanda Rohoňa je v Kysáči pisárom.[13] Pán Kutlík[14] sú zdravý, málo chodia už k nám, lebo je veľké blato.

No neviem Ti viac čo nové písať, len že sme všetci zdraví a všetci Ťa aj srdečne pozdravujú. Keď Ti aj ja všetko dobré vinšujem a zostávam Tvoj

starostlivý otec.

Dnes píšem do Beckova, aj do Prešporku Karolovi.[15]

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, neskatalogizované. Dvojlist, písané perom na s. 1, 3-4.

---

a – Obradná obchôdzka po domoch, pri ktorej vykonával kňaz. Pri učiteľskej kolede pedagóg dostával finančnú podporu.

b – Poddôstojnícka vojenská hodnosť na úrovni desiatnika.

c – Žiak, študent, adept na učiteľskej akadémii.

d – Z latinského jazyka učiteľ, školiteľ. V tomto prípade pomocný pedagóg.

1 – Anna Kvačalová zomrela vo veku 77 rokov na „starobu“ 10. 11. 1878. Pochoval ju farár Štefan Bálent.

2 – Júlia Kvačalová, †17. 1. 1908, Kvačalka, nénike, rodená Konečná, vzdialená príbuzná Kvačalovcov. Bola vdovou po Jánovi Kvačalovi, bývala v Sarvaši a podporovala evanjelickú cirkev augsburského vyznania, oboch bratov Kvačalovcov na gymnaziálnych štúdiách.

3 – Učiteľ v Šoproni a rodinný priateľ Štefan Koreň.

4 – Rozumie sa starší brat Karol. Ján Kvačala st. písal pravidelne formu krstného mena „Károl“. Karol Kvačala, 18. 1. 1860 – 29. 9. 1910, evanjelický kňaz augsburského vyznania. Oženil sa s Gizelou, dcérou príbovského evanjelického farára Karola Belohorského, druhýkrát s Máriou Stachovou z Turčianskeho Svätého Martina. Najskôr bol administrátorom v Binguli v rokoch 1883 – 1884, potom evanjelickým farárom augsburského vyznania. V roku 1892, kedy odišiel za kňaza do Freelandu v Pensylvánii a pôsobil v rôznych evanjelických zboroch v USA. Angažoval sa tiež v USA, bol redaktorom, spoluzakladateľom evanjelickej slovenskej Cirkevnej jednoty.
5 – Sviatok evanjelistu Jána bol 27. decembra.
6 – Ján Garaj st. (Garay), báči Garaj, asi 1829 – 19. 12. 1884, učiteľ v Báčskom Petrovci v rokoch 1849 – 1884, manžel Anny Čányiovej, otec Ondreja a krstný otec detí Jána Kvačalu st.
7 – Rozumej Ľudmilu Kvačalovú.
8 – Martin Krajčovič (Krajcsovicz), učiteľ v Báčskom Petrovci, krstný otec Jána Kvačalu ml.
9 – Zabíjačky sa vykonávali od novembra postupne, nikdy nie naraz. Zhromaždili sa na nich príbuzní, susedia a známi. Besedovalo, spomínalo a spoločensky žilo. Dalo by sa povedať že zabíjačky sú „všeobecné národnie konferencie“. KUTLÍK, F. *Báč-sriemski Slováci…*, s. 32.
10 – Ján Maršall (Marsal, Marschal, Maršal) Ján, 29. 6. 1835 – 27. 4. 1902, syn Tomáša Maršalla a Jany Lehotskej, manžel Juliány Fábriovej a Karolíny Plachej, krajanský pracovník, báčsky garbiar, čižmár a obchodník, cirkevný dozorca.
11 – Jánovi Branislavovi Mičátkovi v tomto roku zomrela manželka Alžbeta Maršallová. Spolu mali deväť detí, preto tá narážka na ženbu. Potreboval niekoho, kto by sa mu postaral o domácnosť, deti a o neho. Pozri MARČOKOVÁ, Dagmar. *Z dejín základnej školy v Kysáči (1785 – 1945) : pri príležitosti 250. výročia príchodu Slovákov do Kysáča.* Nový Sad, Báčsky Petrovec : Filozofická fakulta v Novom Sade a Slovenské vydavateľské centrum v Báčskom Petrovci, 2023, s. 71.
12 – Odpadáva. K najčastejším príznakom suchotín patrí únava, slabosť, bledosť a iné. Súvisí to so stratou krvi. Zápal pľúc spolu so suchotinami patrili medzi ochorenia, kt. spôsobovali najväčšiu úmrtnosť.
13 – Pravdepodobne niektorý zo synov učiteľa Ferdinanda Rohoňa. Ján Kvačala st. napísal formu priezviska „Rohonyi“. Ferdinad Rohoň mal štyroch synov, a tak nie je jasné, o ktorom synovi Ján Kvačala st. píše.
14 – Felix Kutlík, 28. 3. 1843 Sânnicolau Mare (Rumunsko) – 30. 6. 1890 Kulpín, spisovateľ, evanjelický duchovný augsburského vyznania, ako kaplán pôsobil v Báčskom Petrovci v rokoch 1870 – 1874. Potom evanjelický farár augsburského vyznania v Silbaši a v Kulpíne.
15 – Karol Kvačala študoval v Prešporku na Evanjelickej teologickej akadémii.

3 **1879, 24. 7. , Báčsky Petrovec**

List Jána Kvačalu st. Jánovi Kvačalovi ml.[a]

V Petrovci, dňa 24. / 7. [1]879.

[Milý synu]!

[…] stali a oznamujeme Ti, že na […] čas, t. j. dňa 1. augusta alebo v piatok popoludní pôjde Paľko Jesenský[1] do Palanky[2] a ten Ťa bude čakať pri stanici.

Ak by sa hajov[b] ale oneskoril, potom sa s Paľkom[1] dohovoríte, či tam budete nocovať. To aký čas bude, ukáže.

My sme chvála Bohu všetci zdraví. Mama s Terkou šli do Kysáču Lájošovi Lehotskému na pohreb. Zomrel náhlivo na Herzinsuffizienz [?].[3]

Zbohom, dovidenia. Ak termín zmeníš, píš razom. Tvoj otec

J. Kv.[b]

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. E. Maďarský korešpondenčný lístok, písané perom. Miesto, kde bola známka s časťou textu, je vystrihnutá.

---

a – Korešpondenčný lístok adresovaný: T. cr. Kvacsala János, gym. tanuló, Palics, Fürdő (Bacs megye).
b – Čln, menšie plavidlo, tiež veľké ploché plavidlo na prepravu tovaru (piesku, kameňa…).
c – Ján Kvačala st. na prednú stranu napísal „Godra Paulina, Husagh Viktor, la".
1 – Asi Pavol Jesenský, 28. 8. 1858 – 7. 11. 1919, syn Karola Jesenského a Zuzany Martišovej.
2 – Báčska Palanka (srbsky Бачка Паланка, maďarsky Palánka) je mesto vo Vojvodine pri hraniciach s Chorvátskom. Leží 25,5 km juhozápadne od Báčskeho Petrovca.
3 – Ľudovít Lehotský, * 26. 7. 1849, syn Pavla Lehotského a Magdalény Baumerovej, manžel Ľudmily Godrovej, otec Pavla Lehotského, pochádzal z Báčskeho Petrovca a zomrel vo veku 30 rokov. Pohreb sa konal 24. 7. 1879. Matrika úmrtná 1873 – 1885, nefol. Evanjelický augsburského vyznania farský úrad v Kysáči. ⟦[Online]⟧ Matrika je dostupná na internete: https://digital.seavc.rs/matriky/kysac/z-1873-1885.html [cit. 1. 2. 2022]. Kňaz nezapisoval chorobu, na ktorú nebožtík zomrel. Asi zomrel na infarkt myokardu.

4 **1879, 13. 11. , Báčsky Petrovec**

List Jána Kvačala st. Jánovi Kvačalovi ml.

V Petrovci, dňa 13. / 11. [1]879.

Milý Janko náš!

Tvoj list som dostal včera, aby si sa nenazdal, že sme pomreli, tak Ti píšeme. Príčina nášho nepísania bol Poničan,[1] ktorý len sľubuje a slovo nedrží. Druhá príčina, prečo som nepísal, bola choroba mojich kolegov, a síce Garaja,[2] ktorý len Schlossbergerovi[3] môže ďakovať, že ostal pri živote, ešte aj teraz je slabý, no ale z nebezpečenstva von, už chodí, aj p. Straku,[4] ktorý tiež po zabíjačke prechorel, a že som pri kostole, tak z tých milých učiteľských povinností mne sa najviac ulezne [?], a aj tento list len v školskom kriku píšem, lebo o 11. zas [bude] pohreb[5] atď. Šach Ti môžem poslať, lebo už nešachuváme.[6]

Karol nám za zimný kabát predsa poďakoval. Mama je v Binguli.[7] Včera išla s Terku Egyedych,[8] zajtra príde domov.

Zabíjačky sme ešte nerobili na Kračun, b môžeš čakať misku, taniere,[9] aj dačo peňazí. Teraz nemám, lebo veru aj tie dievčence dosť potrebujú a na šaty trovia.[10]

No, ži v zdraví a šťastne a pozdrav p. Koreňa[11] a nénike![12]

Tvoj otec.

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, neskatalogizované. List, písané perom na s. 1 – 24.

---

a – Nárečový výraz pre dostane, dostane sa mi niečoho.
b – (Kračún, Kračúm) slovanský sviatok zimného slnovratu, v kresťanstve obdobie Vianoc.
1 – Pavol Poničan obuvník, čižmár a papučiar v Báčskom Petrovci.
2 – Rozumej Ján Garaj st., pozri dok. 2, pozn. 6.
3 – Pravdepodobne miestny lekár.
4 – Ján Straka (Sztraka) st., 1850 – 1888, učiteľ na ľudovej škole v Báčskom Petrovci v rokoch 1873 – 1888, kde bol kolegom Jána Kvačalu st. Vynikol aj ako režisér divadelných hier, do ktorých obsadil aj svoju manželku a dcéru. Z Báčskeho Petrovca odišiel do Bingule.

5 – Dňa 13. 2. 1879 sa konal pohreb 73-ročného vdovca Pavla Szabá. Matrika zomrelých 1889 – 1902, f. 3. Evanjelický augsburského vyznania farský úrad v Báčskom Petrovci.
6 – Ján Kvačala ml. bol počas stredoškolských štúdií vášnivým hráčom šachu.
7 – Binguľa (srbsky Бингула, Bingula) leží necelých 50 km juhozápadne od Báčskeho Petrovca. Slováci v obci tvoria, po Srboch, druhú najpočetnejšiu národnosť.
8 – Terézia Abafiová (* asi 1861), rodená Egyedyová, manželka Jána Bohuslava Abafiho, evanjelického farára augsburského vyznania v Báčskej Palanke.
9 – Do misky sa dával zabíjačkový paprikáš, do tanierov klobása, tlačenka, jaternica a iné produkty. O strave v tejto dobe pozri DUDÁŠOVÁ, Anna. Čo starí Petrovčania jedávali. In *Petrovec 1745 – 1995.* Ed. Samuel Boldocký. Báčsky Petrovec : Zhromaždenie obce Báčsky Petrovec, 1995, s. 512.
10 – Felix Kutlík to komentoval slovami: „Súkenné rúcho je teraz veľmi obľúbené. Ženské sa draho šatia, zvlášte dievky, ktoré sa s farbením tváre veľmi špatia“. KUTLÍK, Felix. *Báč-sriemskí Slováci.* 2. vyd. Báčsky Petrovac : Kultúra, 1998, s. 35.
11 – Rozumie sa Štefan Koreň (1805 – 1893), národovec, publicista, v rokoch 1833 – 1856 stredoškolský profesor v Aszóde a v rokoch 1856 – 1873 v Sarvaši. Ján Kvačala ml. o ňom napísal článok Pamäť Štefana Koreňa. In *Slovenské Pohľady*, 1896, roč. 16, č. 9, s. 541-546, č. 12, s. 754-763.
12 – Júlia Kvačalová, u ktorej Ján Kvačala ml. býval. Pozri dok. 2. pozn. 2.

5 **1880, 7. 2. , Báčsky Petrovec**

List Jána Kvačalu st. Jánovi Kvačalovi ml.

V Petrovci dňa 7. / II. [1]880.

Milý synu Jane!

Cipeľe, a Konečného lexikóny sa nespratali, a pár pagáčikov Ti posielame. Minulý mesiac som Ti poslal tri fl. r. č., taktiež na tento mesiac deväť fl., či si to dostal? Nové nič, všetci sme zdraví, aj Tebe to vinšujeme. Ako sa Ti vodí? Čo máte nové, odpíš. Julo Garaj je už doma. Karol tiež ešte nedostal pas a teraz už bude neskoro odísť?[1]

Keď Ťa mama, mamika[2] a sestry pozdravujú a bozkávajú, ako aj všetci ostatní priatelia. Zostávam Tvoj starostlivý

otec.

Poničan[3] vravel, že ich do Jána nezoderieš! Milo,[4] nevieme, kde je! Pozdrav Gustiho![5]

Zbohom.[b]

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, neskatalogizované. List, písané perom na s. 1.

---

a – Zo srbského jazyka staršie pomenovanie pre topánky.
b – Text napísaný kolmo k textu na ľavej strane.
1 – Karol Kvačala potreboval pas, aby mohol vycestovať na štúdiá do Erlangenu.
2 – Označenie pre starú mamu, babku, t. j. Zuzana Godrová (asi 1815 – 22. 3. 1887), rodená Lehotská, druhá manželka Jozefa Godru, svokra Jána Kvačalu st.
3 – Pavol Poničan, pozri dok. 4, pozn. 1.
4 – Bodomil Belohorský, bratranec Jána Kvačalu ml.
5 – Rozumej Gustáv Maršall-Petrovský (23. 3. 1862 Báčsky Petrovec – 1916, USA), syn Jána Maršalla a Juliány Fábriovej, spisovateľ, krajanský pracovník, redaktor, ochotník.

6 **[asi 1880, apríl, Šoproň]**

List Jána Kvačalu ml. Jánovi Kvačalovi st.

Drahý otče!

I ja pristupujem k Ním, by svoje blahoželanie vyslovil, aj keď vzdialený a odtrhnutý od domova telom, no duchom istotne spoluplesajúc s veselou spoločnosťou, zhromaždenou v našich svetliciach.

A po tom, čo Im blahoželané bolo, by sotva vedel hádam nové pripojiť kvet do tej kytice radostí vinšovaných, čo ja cítim a prajem, to pravda, iní rečnícky a možno i krajšie vyslovili, preto opakujúc všetky tiež želania, ktoré včera večer počuli, i tie, ktoré som už predtým vyjadril bol – uspokojujem sa teraz zhrniac ich v to starodávne, ale nič menej srdečné: „na mnogaja blagaja lieta“.[1]

Ich poslušný syn

Janko.

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. G. Dvojlist, rukopis, písané perom na s. 1.

---

1 – Pravdepodobne išlo o blahoželanie k 50. výročiu narodenia Jána Kvačalu st., ktorý sa narodil 11. apríla 1820. „Mnogaja blagaja lieta“ – fráza je pochádza zo staroslovienčiny a srbského jazyka. Nachádza sa tiež v liste Štefana Koreňa Jánovi Kvačalovi 10. 7. 1892. Pozri BERNÁT, Libor, VAŠKOVÁ, Ľubica. Ján Kvačala a Štefan Koreň : vzťah žiaka a učiteľa vo svetle korešpondencie Š. Koreňa. In *Studia Comeniana et historica*, 2009, roč. 39, č. 81-82, s. 381- 386. Použili ju tiež Ján Grúnik, Ondrej Garaj a Juraj Mrva na pohľadnici Jánovi Kvačalovi zo 17. 6. 1900. Porovnaj BERNÁT, Libor. Korešpondencia Juraja Mrvu s Jánom Kvačalom. In *Literárny archív*, 2015, roč. 40, s. 89-90. Ján Kvačala ml. používal túto frázu tiež za pôsobenia v Rusku vo forme „Многая и благая лета!“ – „Mnoho požehnaných rokov“.

7 **1881, 8. 6. , Báčsky Petrovec**

Korešpondenčný lístok Jána Kvačalu st. Jánovi Kvačalovi ml.[a]

V Petrovci, dňa 8. / 6. [1]881.

Milý Janko!

Tvoje písmo sme dostali. 10 fl. o desať dní dostaneš. Cipeľe[b] už nemožno poslať, keď prídeš domov, spraví Ti P[oničan] aké budeš chcieť, pýta za halbschuh[c] 4 aj pol zlatiek.

Zdraví sme všetci. Keď bude isté, kedy sa pohneš a do Palanky[1] prídeš, odpíš, a možno že Ťa tam budem čakať alebo poriadky porobím. U nás nič nové, aj vyslanecký kandidát je len starý.

Gustimu[2] sa Begeč[3] veľmi páči, že už dávno tak spokojne nežil ako teraz. Včera tu bol B. Mičátek.[4] Aj ten sa teší, že mu skoro zo Sarvašu Janko[5] príde.

Zbohom. Pozdrav od všetkých! Tvoj otec

Kv.

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. X, neskatalogizované. Maďarský korešpondenčný lístok, rukopis, písané perom.

---

a – Korešpondenčný lístok adresovaný: T. cr. Kvacsala János, theologiai hallgató úr, Pozsony.
b – Zo srbského jazyka, staršie pomenovanie pre topánky.
c – Po nemecky poltopánky.
1 – Báčska Palanka, pozri dok. 3, pozn. 2.
2 – Rozumej Gustáv Maršall-Petrovský, pozri dok. 5, pozn. 4.
3 – Begeč (srbsky Бегеч) je prímestská osada mesta Nový Sad v Srbsku. Leží na rieke Dunaj, približne 15 km západne od Nového Sadu, na ceste Báčska Palanka – Nový Sad.
4 – Ján Branislav Mičátek (Micsatek, Miscátek), (1837 – 1905), básnik, publicista a učiteľ v Laliti a od roku 1862 učil v Kysáči až do roku 1895. Oženil sa s Alžbetou Maršallovou, mali deväť detí. Pozri tiež *Kysáč 1773 – 2013 : zborník prác.* Zostavil Vladimír Valentík. Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, Matica slovenská v Srbsku, Kysáč : Rada Miestneho spoločenstva, 2013, s. 290.
5 – Ján Svätopluk Mičátek (1864 – 1919), evanjelický duchovný augsburského vyznania, syn Jána Branislava Mičátka. V roku 1885 ho vylúčili zo štúdia teológie v Prešporku a odišiel do Lipska. Po štúdiách krátko pôsobil ako učiteľ v Kysáči a v roku 1890 emigroval do USA, kde po ordinácii pôsobil na viacerých miestach. V roku 1914 sa vrátil do Kysáča.

8 **1882, 3. 5. , Bratislava**

List Jána Kvačalu ml. rodičom

V Prešporku na, 3. / V. [18]82.

Drahí rodičia!

Ich list som dostal, a teraz, keď som už z čiastky slobodnejší, Im odpovedám. Môj list Ich teda asi na exámen pritrafí, blahoželám Im srdečne, že sa pliagy strasú! Mne len teraz nastane!

Karol musí byť veľmi komótnym, a keď sa mu tak nechce písať! Teda som veľmi zvedavý, kde ho volali za vychovávateľa. A čo to bol za škandál v Novom Sade? Mne, ako bratovi by to mohol sám odpísať, však mu ja moje tiež povyprávam, čo o nich aj nevie pol Prešporka. No ale to je len just, bo som ešte dosiaľ nemal!

Ozaj, ako ho Steltzer[1] prijal. Ten človek, ako to z jeho článkov badám, závidí Tebidéryho[2] slávu. Chudák! Lacná sláva. Ak na leto prídem domov, navštívim ho.

Teda sú žandári pre panslavizmus v Petrovci. Pravdepodobne aj okolo toho má pán Frigyes[3] zásluhy! Len to mi je ľúto, že som Gustiho životopis nemohol čítať, bo som neskoro prišiel z Beckova k tomu.

Čítali sme nariadenie ministra, dľa ktorého z prešovského kolégia a seminára vyhodení šuhaji v Uhorsku ďalej študovať a vôbec úrad dostať nesmejú.4 Možno sa to len na Gustiho nevzťahuje.[5] Či má aj dosť! A čo jeho otec?[6]

Suplikovať[6] by aj sám ta chcel ísť, i kde aj Oni myslia, lenže neviem, či mi vôbec dajú suplikáciu, lebo aj vlani jeden Slovák len za to nedostal, že bol „pánszláv“. Affaing spolkové sú ešte nie doručené. Nedávno boli vypočutí dvaja teológovia, ktorí ako hostia boli udaní, včera jeden jurista, ktorý pravdepodobne najväčšmi bude potrestaný.

Na apríl som dostal, ďakujem, vedia, že mám teraz dosť dôchodkov. Ak teda Oni nemajú, škoda posielať, i keď viem, že tým mnoho neubudne! Nuž, ale pravda mám aj kopu výdavkov! Za didaktra[b] som zaplatil. Aj Dr. Kankovi[3] mienim 2 – 3 fl. dať, hoci nepýtal, predsa si to za povinnosť pokladám.

A čo v Selenči[7] nové? Som zvedavý, či z toho niečo bude! A Lujza p. seniorova už mala sobáš, alebo Emma?[8] A Terka Egyedych[9] by pravdepodobne chcela byť viac ako pani Kupavková![3]

Zaujímavo je teraz v boji, ktorý sa proti panslavizmu schytil,[10] aj to, že už aj „Szarvasi Ujság"[11] dvíha hlavu. Najnovšie bol Orgováň[12] napadnutý, a to brutálnym spôsobom: že bol vraj poslancom prešporských panslávskych teológov, ktorí ho do Prešova poslali, že ho vyhodili atď. Do posledného čísla on poslal osvedčenie, kde v dlhšom liste podvracia tvrdenia predošlé.

Čas a chvíle máme pekné. Nedávno som sa zobral, s ohľadom na to mnoho sedenie a málo pohybu, keď mi čas dovolí, aj častejšie budem robiť.

Dosiaľ som na to mal viac práce, lebo som do 1.ho mája mal jednu prácu dokončiť: na Péczely pályady.[13] Síce málo výhľadov, že by som ho dostál, nuž ale veď som sa ešte za lepších časov bol chytil, som teraz aj dokončiť chcel. Teraz ešte mám do nemeckého spolku prácu dokončiť.[14]

Keď bude načim „jótállas",c Im budem zasa písať. Aj zatiaľ Ich pozdravujem všetkých. Ich poslušný syn

Janko.

Bývam s Ľudkom Semianom,[15] ktorého otec je v Turolúke farárom. [16] Oni ho možno poznajú. Matka jeho je Martešíková.[17] Pozdravuje Ich.[d]

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, neskatalogizované. List, rukopis, písané perom, s. 1-4.

---

a – Pohodlný, lenivý.

b – Didactrum, dobové označenie školského poplatku.

c – Z maďarčiny, keď bude niečo nové, zaručené.

d – Odstavec je dopísaný takmer diagonálne na ľavej časti strany.

1 – Friderik (Fridrich) Stelzer (Štelcer, Štelczer), Friderik (Fridrich), (25. 9. 1839 – 16. 1. 1916 Budapešť), profesor v Novom Verbasi a kaplán v Čevenke, v rokoch 1865 – 1894 farár augsburského vyznania *v* Kysáči. Bol tiež literárne činný.

2 – O tom pozri list Jána Kvačalu ml. Jurajovi Mrvovi asi z mája 1882. BERNÁT, Libor. *Korešpondencia Juraja Mrvu s Jánom Kvačalom*, s. 82.

3 – Bližšie neznáma osoba.

4 – Podrobnejšie pozri ČULEN, Konštatín. *Slovenské študentské tragédie*. Bratislava : Nakl. Slovenskej Ligy, 1935, s. 212 a nasl.

5 – Gustáv Maršall-Petrovský bol vo februári 1882 vylúčený zo štúdia práv v Prešove, keď ho vyšetrovali v skupine jedenástich študentov kvôli panslavizmu. Bol vylúčený najmä preto, že čítal Národnie noviny.

6 – Ján Kvačala ml. napísal formu „supplikácia". Staršia forma získavania finančných prostriedkov pre prevádzku školy, keď študent cez prázdniny vykonával túto činnosť.

7 – Selenča (Bácsújfalu, Селенча), slovenská dedina vo Vojvodine asi 26 km severozápadne od Báčskeho Petrovca.

8 – Dcéry seniora Gabriela Belohorského.
9 – Terézia Egyedyová, pozri dok. 4, pozn. 8.
10 – Ján Kvačala ml. podpísal prehlásenie, v ktorom sa hrdo hlásil k svojej slovenskej národnosti a odmietal teror svojich maďarských kolegov. Bol potrestaný odopretím ordinácie na kňazský úrad.
11 – Miestne periodikum.
12 – Július Orgováň, na rozdiel od Gustáva Maršalla-Petrovského, dobrovoľne opustil ústav.
13 – Péczelyho cena, základina na odmeny pre študentov s vynikajúcimi výsledkami.
14 – Pravdepodobne išlo o záver práce Cicero a lélek halhatatlanságárol. In *Gondolat theologiai és philosophiai folyóirat*, 1881 – 1882, č. 3, s. 34-39. Pozri tiež list rodičov Jánovi Kvačalovi ml. z 16. 10. 1881. EBF UK v Bratislave, pozostalosť Jána Kvačalu, neskatalogizované.
15 – Ľudovít Mojmír Semian, syn Karola Ľudovíta Semiana, evanjelického farár augsburského vyznania v Hlbokom po Jozefovi Miloslavovi Hurbanovi.
16 – Karol Ľudovít Semian (1817 – 1891), evanjelický farár augsburského vyznania *v Turej Lúke od roku 1852.*
17 – Rozumie sa Anna Semianová, rodená Martešíková (1833 – 1894).

9 [asi 1883, začiatok marca, Báčsky Petrovec]
List Jána Kvačalu st. Jánovi Kvačalovi ml.

Milý Janko!

Keď Ti Mila[1] píše, a že sa ešte aj táto kartička zmestí, tak aj ja. Pána F. Rohoňa[2] suchý životopis, lebo sa obmedzil len na to, že sa narodil v Šove,[3] učiteľoval v Butíne[4] a 29 rokov v Hložanoch. Rizner[5] hľadal knihu po Jurajovi Rohoňovi, „*Kratochvílne zpěvy pro mládež rolníckou*“.[6] Ferdinand mi ju dľa, ale sme sa začudovali, keď sme štupigliu[a] bratislavského slov[enského] ústavu na nej spozorovali![7]

Bol som v rozpakoch, či ju mám ústav poslať, a či R[iznerovi].[5] No náš pán velebníček mi vravel, že p. R[izner] väčší osoh z nej mať môže, ako spiaci ústav, a tak aj zajtra vykonám. Ferd[inandovi] synovia chodili v Bratislave, a tak museli aj knižku si prisvojiť.

Teraz tu bol Karol Langhoffer,[8] pozdravuje Ťa, aj on sa zúčastnil na našom pikniku. Nové nič, všetci sme zdraví.

Ži v zdraví, aj Ti žiadame Ti všetci. Zbohom!

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, neskatalogizované. List, rukopis, písané perom na s. 1-2.

---

a – Pečiatku.
1 – Rozumej Ľudmila Kvačalová.
2 – Ferdinand Rohoň (1823 – 10. 3. 1884), učiteľ v Báčskom Petrovci a v Hložanoch. Oženil sa s R. Vodárovou. Jeho biografiu a prehľad literárnej činnosti pozri KUTLÍK, F. *Báč-Sriemskí Slováci.* Nemecká Palánka : Jozef Krištofek, 1880*,* s. 47.
3 – Šove (Šoové, srbsky Старе Шове), dnes Ravno Selo (po srbsky Равно Село, po nemecky Alt-Schowe, po maďarsky Ósóvé). Obec leží asi 12,5 km severovýchodne od Báčskeho Petrovca.
4 – Butín (Butin), mesto v Rumunsku s prevahou obyvateľstva slov. pôvodu, ležiace asi 178 km východne od Báčskeho Petrovca.
5 – Ľudovít Vladimír Rizner (1849 – 1913), pedagóg, bibliograf, spisovateľ, redaktor, etnograf a historik.

6 – Zbierka básní v čiastočne bohemizovanej slovenčine bola vydaná v roku 1802. Pozri *Slovenský biografický slovník : od roku 833 – 1990. V.* Martin : MS, 1992, s. 103-104.
7 – O tom list rodičov Jánovi Kvačalovi ml. z 30. 1. 1883. EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, neskatalogizované.
8 – Karol Langhoffer (30. 5. 1858 Kysáč – 26. 2. 1939 Novi Sad), študoval na evanjelickej teologickej fakulte vo Viedni vďaka „Kollárovskej štipendijnej nadácii" v školskom roku 1878/79. V rokoch 1894 – 1918 bol evanjelickým farárom augsburského vyznania v Kysáči, po odchode do dôchodku zostal žiť v Kysáči.

10 **[asi 1884, 10. 2. , Lipsko]**

List Jána Kvačalu ml. rodičom

Drahí rodičia!

Ich kartičku som dostal a ďakujem im za blahoželanie. Bolo ono jediné, ani Karol, ani Lujza, ani Mila nevzali v známosť, že včerajším dňom[1] som vstúpil do pol kanonického veku. Divím sa menovite Karolovi, ktorý nič že mi negratuloval, ani mi vôbec nepísal vyše mesiaca, takže som z toho zlé consequentie ťahal. No, ale možná že je odpoveď na ceste.

Hoci som Im do výhľadu postavil, že zatiaľ len kratšie listy budú nasledovať, predsa týmto robím výnimku. Neviem síce, čo budem písať, ale myslím, že tento hárok bez mnoho rozmýšľania naplním.

Pohľady[1] som dostal, ale kalendár nie. Ak majú ešte nech mi pošlú, lebo sa neviem dosť orientovať v časových záležitostiach.

My tu teraz žijeme hlučné fašiangové dni. Každý deň „Maskenballov",a „Stiftugsfestov",[b] „Familen", „Narren",[c] „Damen", „Abendov"d na výber. Koncerty diletantické predstavenia, predovšetkým ale tancov na výber. Ja síce neberiem účasť na nich, nie len že mi lekár radil, by večer doma zostával, ale i nemám známosti alebo lepšie rečeno, nechce sa mi hľadať. Rozumiem to o nemeckých, lebo to som už bol odpísal, že sa s Čechmi skoro všetkými poznám. Topánky mi Česi naprávajú, šaty tiež Česi reparujú, Češka mi i obed varí, a často počúvam zvuky piana, ktoré rúčky „jedné české holky" alebo slečny z bielych a čiernych kostených klávesov vyvábiť vedia… Ba musím v svojej „čechológii" i ďalej ísť. Každý týždeň mávam české hodiny, učiac troch Nemcov „této husitské řeči". Môj najintímnejší skoro priateľ je Otakar Koutský,[2] stud[ent] práv, Čech. Skoro každý deň čítam Nár[odní] listy[3] a Pokrok,[4] české politické a týždenné Světozor[5] a Zlatá Praha,[6] české beletristické časopisy.

S p. Koutským[2] sa často dohadujem o českých literárnych a fidelistických záležitostiach, najmä českých rečiach, ktoré v Reichsráthe[e] boli prednesené.

Toľko o fašiangoch. Fašiangy ale spolu znamenajú, že sa blíži jaro a študenti v Nemecku vedia, že ešte pred tým sa začínajú polročné vakácie, ktoré skoro dva mesiace trvajú.

Dnes týždeň som bol v jednej českej rodine, kde som sa až do 12-tej spolu s inými zabavil. Hrali sme sa české hry všelijaké spoločenské a spievali české piesne, medzi ktorými sa mi „Kde domov můj" a „Když jsem plela len" najmä sa mi ľúbila.

Keby Lujza[7] bola doma, by jej ešte všeličo o Češkách a Čechoch písal, ale keď si pomyslím, že je to pre Nich, nuž musím také menej múdre (hoci viem že na veľkej múdrosti celý list netrpí) veci a záležitosti vynechať, z ktorých ale predsa na skúsenie oznamujem, že pri vymieňaní záloh sa jedna Češka, a po nej prirodzená vec, že i iné, zdráhala „hubičku" dať, čo nie jedného účastného v tejto hre (medzi ktorých sa ale ja nepočítam) úprimnou boľasťou a žiaľom naplnilo.

Toto všetko je ale v súvise s tým, čo som začal písať: s fašiangami a s mojimi známosťami, keby totiž chcel, a toto doplňujem, mohol by som skrz svoje české známosti, skoro každý večer na nejakej fašiangovej zábave účasť brať, aspoň pozvanie by mal.

Na dôkaz toho sa odvolávam na včerajší večer, bol som s predsedom českého spolku atď. na Stiftungsfeste[b] jedného nemeckého spolku. Bol koncert, taktiež divadelné predstavenie a konečne tanec. Ja som pred tancom odišiel. Dnes večer ma tiež volali i pozvanie mi dali, tým väčšiu vôľu som mal, pretože na tomto „Familienabende", ktorého program z 24 kusov pozostáva i „oná Češka" bude hrať, ktorej hru i ináč tak často počúvam, nuž ale som sa vyhovoril. Zajtra zase tunajší český spolok dáva „zábavný večer", na ktorý ale tiež nepôjdem. Od dnes na dva týždne bude maškarný ples českého spolku, na ktorý ale pravdepodobne tiež nepôjdem.

Toľko o fašiangoch. Fašiangy spolu znamenajú, že sa blíži jar a študenti v Nemecku vedia, že ešte pred jarom sa začínajú polročné vakácie, ktoré skoro dva mesiace trvajú. Pretože ja už Lipsko výborne poznám, som si pomyslel, že by bola škoda i iné kraje nespoznať. Pravda, že cesta stojí peniaze, nuž ale samá železnica mnoho vari nebude stáť a iné by i v Lipsku trovil. Keď ale budem cestovať, nebudem musieť kvartier platiť.

Preto som zhotovil dva plány. Hneď na začiatku prázdnin by išiel navštíviť Kmeťa.[8] Tým cieľom som sa obrátil na jeho kulpínskeho brata Martina,[9] ktorý mi adresu dal a mi oznámil, že v marci tam prídem. Moja cesta pôjde cez Drážďany, o ktorých mnohí tvrdia, že je najkrajšie mesto Nemecka. Tu sa pobavím asi za týždeň u jedného priateľa, ďalej cez Breslau alebo Vratislav, ktoré mesto tiež náležito obzriem. Tak koncom marca sa vrátim naspäť.

Kedy druhú cestu nastúpim, to je ešte nie isté, to závisí od toho, kedy glosianum a dištriktuálne štipendium prídu. To by bola taká luterovská cesta, ponavštevoval by najviac miest, kde Luther žil a pôsobil, ako Eisleben, Eisenach, Efurt, Wartburg a tak by sme si zašli s jedným priateľom Nemcom až na Rýn cez Frankfurt, Mainz atď., videli by sme Köln, potom dolu Worms, Speier, tieto luteránske slávne mesta. Časť tejto druhej púti je ešte nie istý, ba vôbec ani sama cesta, či baš pôjdeme a ako, je ešte nie ustálená. Ja sa jej ale práve tak ako i predošlej napred teším.

Vakácie takto voľajako, a to síce možno najlepšie, prežijúc prejdeme do druhého polroku, po ktorom koniec roku nasleduje. Čo potom, o tom by zaiste zavčasu bolo už teraz premýšľať a slová šíriť, len pripomínam, že mnohokrát vážne na to myslím, že sa ešte raz sem vrátim, totiž ešte na jeden rok. No ale budúcnosť je v rukách Božích.

Písal som Im, že sa chcem dať štúdium. Keď to ale trochu zle ide, pre nedostatok času. Nie som síce len vo „filadelfii", teologickom to spolku, ale tento sám dva večeri záujme, na iné padajú semináre, na ktoré sa pripravovať treba, potom české, francúzske hodiny,

kvôli ktorým sa človek s týmito rečami musí dôkladnejšie zaoberať. Nuž, tieto okolnosti všetky odvedú človeka od špeciálneho sa zaoberania sa jedným voleným predmetom, ako čo som ja zamýšľal. Ešte za rána do 10tej hodiny by mal najlepšiu príležitosť, ale musím vyznať, k stávaniu som lenivý. A toto je chyba, ktorú by tak rád premôcť! Keď je ale človek pri spolku a ináč dlhšie hor, nuž potrebuje, by sa vyspal atď., atď.

Čo sa zdravotného stavu týka, ešte vždy kašlem, i hrdlo je nie najlepšie, ale sa nádejam, že to prebrodím opäť, tieto nebezpečné jarné časy. Dúfam, že to isté aj o Ich zimnici platí.

Včera večer som si zasvätil narodeniny. Boli sme ako spomenuté, na tom „Stiftungsfeste"b a potom som p. Koutského[2] ešte zavolal do jednej, druhej reštaurácie, kde sme do polnoci pili, ba i ďalej, a potom, by nám pivo nezaškodilo ani do 2hej sa prechádzali, spievajúc, pravda len tichúčko pre seba. Pomyslel som si, že nikde viac nebudem 22-ročný, preto tento jedenkrát môžem i predpis doktorov prestúpiť, ktorý povedal: „Abends nich ausgehen".[f] Následkom toho som teraz i trochu ospanlivý, čo mi je chvála Bohu pritom všetkom i milá vec, aspoň budem môcť hneď zaspať.

Reflektujúc na Ich chýr o Karolom nešťastí, musím i ja svoju ľútosť vysloviť, najmä mu ju vyslovím, keď sa mi požaluje. Ale hádam práve preto i mlčí, lebo mu to vôľu odníma. Či Lujzin list prišiel do jej rúk a či ho predišla alebo pred ním odišla? Vari mi len bude z jej nového domoviska písať.

No ale končím boj, ktorý som musel podstúpiť s čiastočnou ospanlivosťou a najväčším zadosťučinenie budem mať, ak i Oni pri ňom nezaspia do konca ako ja. Vzdor všetkej ospanlivosti. Ak ho totiž znáš pre zlé cesty, ktoré spomínajú až večer neskoro dostanú.

S pozdravom

Janko.

Nech mama v známosť vezme, že som si košele koncom tohto mesiaca konečne kúpil. „Höchste Zeit"g vravia na to Nemci. Zbohom. Ich Janko.[h]

Či Lužický dostal môj dar k meninám a a či ho potreboval? A čo robia deti v škole, keď Oni majú zimnicu. Kmeť[10] z Bajše mi písal, a dľa toho by mal obstojné výhľady, čomu sa ja teším.[i]

Zaiste ich bude zaujímať zvedieť, ako sa na mojom lenivom priateľovi Algöverovi[11] osud pomstil. On totižto všelijako kunštoval s príchodom do Nemecka, vrátenia sa mu bude jednoducho pretože sa koncom I. semestra domov navráti, lebo vraj žiadne štipendium nemá.[j]

Pozdravujem: tatu, mamu, mamiku, p. Rúčku[12] s rodinou, b[áčiho] Maršalla[13] s nénikou, Štefiho[14] s Paulou,[15] krstných rodičou, b[áčiho] Garaja[16] s rod[inou] (najmä Ondra),[17] p. farára,[18] p. kaplána,[19] p. Lužu a vôbec všetkých od a po z.[k]

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. X., neskatalogizované. Dva listy, rukopis, písané perom na s. 1 – 4.

---

a – Po nemecky maškarný bál.

b – Po nemecky oslava nadácie.

c – Po nemecky bláznov.
d – Po nemecky večer.
e – Ríšska rada.
f – Po nemecky „Večer nevychádzať“.
g – Po nemecky najvyšší čas.
h – Písané na prvej strane vľavo kolmo k textu.
i – Písané na druhej strane vľavo kolmo k textu.
j – Písané na tretej strane vľavo kolmo k textu.
k – Písané na poslednej strane vľavo kolmo k textu.
1 – *Slovenské Pohľady : časopis pre literatúru, vedu, umenie a politiku* obnovil Jozef Škultéty *v r*oku 1881 spolu so Svetozárom Hurbanom Vajanským, ktorý bol v rokoch 1890 – 1916 ich redaktorom a v roku 1893 aj vydavateľom.
2 – Otakar Koutský (1863 – november 1926), český právnik v Pardubiciach, neskôr JUDr., Kvačalov osobný priateľ.
Pozri BERNÁT, L. *Z korešpondencie Jána Kvačalu s priateľmi (Cyrilom Bodickým, Jurom Janoškom, Gustávom Klobušickým, Otakarom Koutským).* Trenčín : Trenčianske múzeum v Trenčíne, 2019, s. 130 a n.
3 – *Národní listy* boli české noviny, ktoré vychádzali v r. 1861 – 1941. Založil ich a do roku 1894 riadil Julius Grégr.
4 – Pravdepodobne *Pokrok : orgán Americké národní jednoty : svobodomyslný časopis politický, poučný.*
5 – Obrázkový časopis, ktorý vychádzal s prestávkami od roku 1834. V roku 1867 bol obnovený a vychádzal ako týždenník každý piatok.
6 – Ilustrovaný časopis *Zlatá Praha* vychádzal v r. 1864 – 1865 ako dvojtýždenník a v rokoch 1884 – 1929 ako týždenník.
7 – Lujza Kvačalová (5. 12. 1863 Báčsky Petrovec – 21. 3. 1902 Hložany), sestra Jána Kvačalu ml. Vydala sa za vdovca Jána Vitéza st.
8 – Matej (Kmet, Kmety) Matej, * 1852, priateľ a starší spolužiak Jána Kvačalu ml. zo štúdií v Prešporku, kde navšte-voval teologické štúdiá o ročník vyššie. Pochádzal z Bajše (Srbsko). Študoval vo Viedni a v roku 1876 v Rostocku. V rokoch 1879 – 1884 bol vikárom v Lasowiciach Wielkych a od roku 1884 evanjelickým farárom augsburského vyznania (prepošt).
9 – Martin (Kmety), †30. 9. 1901, učiteľ v Kulpíne
10 – Matej Kmeť (Kmetty) Matej (1857 – 1922), evanjelický duchovný augsburského vyznania od roku 1884 v Bajše.
11 – Štefan Algöver (1863 – 1934), Kvačalov spolužiak na Evanjelickej teologickej fakulte v Prešporku, v školskom roku 1883/84 navštevoval univerzitu v Halle. Od roku 1891 pôsobil ako kaplán v Čelovciach a neskôr ako evanjelický farár augsburského vyznania v Závade. *Slovenský biografický slovník : od roku 833 – 1990*. I. Martin : MS, 1986, s. 47-48.
12 – Benjamín Rúčka st., manžel Hermíny Godrovej a otec Benjamína Rúčku ml.
13 – *Ján* Maršall, pozri dok. 2, pozn. 9.
14 – Štefan Eichardt st. (14. 4. 1859 Báčsky Petrovec – 20. 11. 1919), prezývaný Pišta, syn Júlia Eichardta a J. Fábriovej, manžel Paulíny Godrovej, bratranec Gustáva Maršalla-Petrovského. Podľa BENKOVÁ, V. Z dávneho Petrovca. *Hlas ľudu*, Nový Sad, 1998, s. 84, mal byť zaťom Jána Maršalla. Bol obchodníkom a správcom petrovskej sporiteľne. *Slovenský biografický slovník : od roku 833 – 1990*. IV., Martin : MS, 1990, s. 86-87.
15 – Paulína Eichardtová (1. 9. 1863 Báčsky Petrovec – 20. 11. 1919 Báčsky Petrovec), rodená Godrová, dcéra Jozefa Júlia Godru a Karolíny Plachej, manželka Štefana Eichardta (*1888).
16 – Ján Garaj st., pozri dok. 2, pozn. 6.
17 – Ondrej Garaj (Garai, Garaji) mladý Garaj (8. 11. 1865 Báčsky Petrovec – 12. 11. 1919 Báčsky Petrovec), syn Jána, učiteľ a priateľ Ján Kvačalu ml. Učil v Báčskom Petrovci od roku 1883 ako pomocný učiteľ a od roku 1885 ako riadny učiteľ až do smrti, divadelník.
18 – Rozumej J. Mrva (19. 9. 1836 Zvolen – 6. 11. 1915 Báčsky Petrovec), národnokultúrny dejateľ a evanjelický duchovný augsburského vyznania. Po štúdiách teológie v Prešporku a vo Viedni bol v roku 1860 vysvätený. V rokoch 1861 – 1865 bol prvým kaplánom v Báčskom Petrovci, v roku 1865 administrátorom

a v rokoch 1868 – 1915 farárom. V rokoch 1870 – 1895 bol tiež katechétom. Matrika zomrelých v roku 1903 – 1921, X. sväzok. Evanjelický augsburského vyznania farský úrad v Báčskom Petrovci, s. 224, *ČAJAK, J. Z korešpondencie Juraja Mrvu*. Bratislava, 1932, roč. 6, č. 1 – 2, s. 139 – 144, *Slovenský biografický slovník : od roku 833 – 1990. IV*., s. 235.
19 – Miloslav Krčméry (1860 – 1902), evanjelický duchovný augsburského vyznania, redaktor a hudobný skladateľ. *Slovenský biografický slovník : od roku 833 – 1990. III*., Martin : MS, 1989, s. 250.
20 – Pavol Luža (Luzsa), (30. 7. 1862 Hlboké – 11. 2. 1892 Báčsky Petrovec), učiteľ v Báčskom Petrovci, priateľ Jána Kvačalu ml.

11 **1885, 12. 6. , Báčsky Petrovec**

List rodičov Jánovi Kvačalovi ml.

V Petrovci dňa 12. júna 1885.

Milý Janko náš!

Svedectvo chudoby Ti pripojené Ti posielam. Peniaze p. Rúčkovka[1] požičala a síce 100 fl., o 30 fl. som požiadal Kotasa[2] a ten mi aj sľúbil do jeseni dať. Rúčkovka ich t. j. 300 fl. Štefimu[3] dala, no ale keď som vyrozumel, že Ty hľadáš peniaze, tak som ju oslovil, aj Štefiho, aby v čas potreby Tvojej, Tebe na 10 % požičala a ja budem záručník. 50 fl. som Ti už poslal a druhých 80 fl. dostaneš, keď budeš potrebovať. Teraz sa tu baví p. Kmeť[4] z Nemecka, aj nás navštívil, bude v Báčke do 26. [ho] júna. Dal som mu Tvoju adresu.

Konvent sa pominul a všetci starí úradníci zostali. Steltzer[5] sa jeduje, že z jeho machináciám prepadol, zato si vylial zlé v Pest Hirláp.[6] Obviňuje tam p. biskupa, aj Belohorského[7] z panslavizmu a vypísal, že Hurban,[8] Abafi,[9] Seberini,[10] Kmeť[11] pod ich vplyvom na dolnú zem sa dostali.

Keď sa vóta[a] otvorili a videl, že má Belohorský[7] veľkú väčšinu, vzal kalap a šiel preč, všetci mu zo smiechom éljenovali.[b] V Petrovci nám zomrel Grünhut[12] a dobre by bolo ak doktorát zložíš, hneď zaujať jeho miesto. No na každý pád chceme dostať D. medicinae. Škoda, že Egyedy ešte nemôže zložiť.

Na peštiansku výstavu aj naši Petrovčania putujú, dnes ide sused Straka s paňou. No keď pôjdeš domov, pozri to miesto nás a potom nám budeš môcť rozprávať. Čo sa týka domácnosti, všetci sme zdraví, obilia nebude pre veľkú suchotu. Moruľiek, c jabĺk, hrušiek a hrozna budeme mať dosť, ak pán B[oh] od škody zachráni. Zuzka s mamou opatrujú buby, d podarili sa im. Okolo 15. t. m. pôjdu do Neušatru s nimi. Dostanú asi 30 – 40 fl. Bude aspoň dievčencom na šaty. Mila je v Binguli do Jána, ja myslím, že by som Jána do Tvojho príchodu mal odložiť. Nuž, ale keď je to ešte neisté, kedy Ty prídeš.

Pán farár včera prišiel a doviedol p. farárku z Liblingu, Greisingera[13] starého 80 rokov[e] učiteľa, dcéru sem. Ešte som sa s ním nezhováral, ale som počul, že v jeden deň bol sobáš a na druhý deň pohreb ich otca. Ten snáď od radosti zomrel! Doviedol aj 10-ročného syna Gusta Popoviča, lebo ona bola za Srbom Grgovcom tam vydaná. Luža[14] išiel domov, Ondro[15] s kaplánom idú do Banátu a kaplán pôjde aj na hornú zem.

Ostatné noviny počuješ, keď prídeš domov. Ži v zdraví a v šťastí, žiadajú Ti Tvoji starostliví rodičovia

J. Kvačala st.

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. X, neskatalogizované. List, rukopis, písané perom na s. 1 – 2.

---

a – Z latinčiny hlasy.
b – Z maďarčiny éljen, nech žije, tu vo význame oslavovali.
c – Marhule.
d – Priadky morušové (Bombyx mori), po srbsky svilena buba.
e – Dve slová vložené do textu.
1 – Hermína Rúčková, rodená Godrová, staršia sestra matky Jána Kvačalu ml. Vydala sa za Benjamína Rúčku st.
2 – Asi B. Kotas, podsprávca Pomocnice v Báčskom Petrovci.
3 – Štefan Eichardt st., pozri dok. 10, pozn. 14.
4 – Matej Kmeť, pozri dok. 10. pozn. 10.
5 – Friderik Stelzer, dok. 8, pozn. 1.
6 – *Pesti Hírlap* vychádzal v rokoch 1878 až 1944. Boli to mierne konzervatívne noviny. Dosiahli náklad takmer pol milióna kusov.
7 – Senior Gabriel Belohorský (1836 – 19. 1. 1922), evanjelický farár augsburského vyznania najskôr v Slovenskom Pravne, od roku 1864 v Lugoji, potom v Novom Sade, kde sa stal od roku 1873 báč-sriemskym seniorom až do roku 1911, kedy odišiel do dôchodku. Oženil sa s Johanou Plachou. Otec Oľgy, Vilmy, Jána, Lujzy, Melánie a ôsmich ďalších osôb. Zaoberal sa cirkevnou históriou, písal náboženské príručky, kázne a prispieval do náboženských časopisov. Najskôr sa venoval národnej kultúrnej práci, ale potom podľahol maďarizačnému tlaku. Pozri *Slovenský biografický slovník I.*, s. 200.
8 – Vladimír Hurban (5. 5. 1850 Hlboké – 11. 2. 1914 Stará Pazova), evanjelický farár augsburského vyznania v Starej Pazove. O ňom pozri SIRACKÝ J. a kol. *Slováci vo svete.* Martin : Matica slovenská, 1980, s. 182 a n., porovnaj *Slovenský biografický slovník : od roku 833 – 1990. II.* Martin : MS, 1987, s. 438-439.
9 – Ján Bohuslav Abafi, (Abaffy), (1855 – 1905), syn Leopolda Branislava Abafiho a Anny Kolényovej, evanjelický farár v Báčskej Palanke, publicista. Pozri *Slovenská evanjelická kresťanská cirkev a. v. v Kráľovstve Juhoslovanskom v slove a v obrazoch*. Sostavil A. Vereš. Vl. n., 1930, s. 79 a n., *Evanjelická encyklopédia Slovenska*. Eds. Borislav Petrík, Peter Rybár Bratislava : BoPo, 2001, s. 9.
10 – Asi Viliam Seberini, v rokoch 1876 – † 1914 evanjelický farár augsburského vyznania v Silbaši. Oženil sa s Vilmou Korosyovou. Pozri (* 1857). O ňom pozri BIERBRUNNER, G. *A Bács-szerémi Ág. Hitv. Ev. Egyházmegye monográfiája.* Újvidék: Ivkovics György könyvnyomdája, 1902, s. 78.
11 – Pravdepodobne Matej Kmeť, pozri dok. 10, pozn. 10.
12 – Lekár v Báčskom Petrovci.
13 – Johana Greisingerová, dcéra J. Greisingera.
14 – Pavol Luža, pozri dok. 10, pozn. 20.
15 – Ondrej Garaj, dok. 10, pozn. 17.

12 **1886, 4. 6. , Báčsky Petrovec**

List rodičov Jánovi Kvačalovi

V Petrovci, dňa 4. / 6. [1]886.

Milý synu!

Včera som dostal Tvoj list a predvčerom dizertáciu. Trochu som poprezeral, ale pre slabosť očí čítať nemôžem. Posviacka novosadského kostola sa previedla,[1] Karol aj s Gizelou[2] tam boli a potom aj do Petrovca prišli. Súdok na víno kúpil, ale mu ho samotný nechceli litrovať, a tak mi poslal, vraj nemôže. Selenský Belohorský[3] je na nohy chorý, nemôže ani pred oltárom stáť, zberá sa na dlhší čas do kúpeľov. Ja som mu odkázal, aby Teba dočkal.

Rúčkovka[4] mi vravela, že sľúbil. Obráť sa teda listovne na neho a či by Ťa nedal posvätiť.[5] U nás veľká suchota a horúčosť a kúpeľ fuč. Dakto ho v noci podpálil a celkovite zhorel.

Buby[a] sa idú krútiť. Beno Rúčka je v Rolus [?] špitáli,[6] dostal drobnice.[b] Včera som bol na Sejkách,[7] aj pod horou, ale to všetko smutne vyzerá. Milinina[8] óvoda[c] sa rozmnožuje a len čakáme, keď sa buby[a] pokrútia, aby sme ich do školy odpratali. Kaplán s Garajom[7] dnes odišli do Banátu.

Nové vlastne nič. No keď Ťa všetci srdečne pozdravujeme. Zostávame Tvoji starostliví rodičovia

J. Kvačala.

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. B. Dvojlist, písané perom na s. 1.

---

a – Priadky morušové (Bombyx mori), po srbsky svilena buba.
b – Osýpky, spalničky (moribilli), vírusové infekčné ochorenie sprevádzané charakteristickými vyrážkami.
c – Óvoda (oboda, ovoda), z maďarčiny materská škola.
1 – V revolučných rokoch 1848 – 1849 pôvodný kostol zhorel. S výstavbou nového chrámu sa začalo v roku 1884 a o dva roky bol vysvätený.
2 – Gizela Kvačalová, prezývaná Gizelka, † 21. 4. 1895 Danville (USA), rodená Belohorská, dcéra G. Belohorského, manželka K. Kvačalu.
3 – Rozumej Gustáv Belohorský, evanjelický farár augsburského vyznania v Selenči.
4 – Hermína Rúčková, pozri dok. 11, pozn. 1.
5 – Ján Kvačala st. dúfal, že ho nechá senior Gabriel Belohorský vysvätiť za svojho kaplána.
6 – Benjamín Rúčka ml., prezývaný Benci (23. 8. 1866 Báčsky Petrovec – 10. 8. 1920 Hložany), syn Benjamína Rúčku st. a Hermíny Godrovej. Oženil sa s Máriou Greisingerovou a presťahovali sa do Hložian.
7 – Sejky ležia v južnej časti Báčskeho Petrovca okolo vtedajšej Vardínskej cesty, dnes Novosadskej cesty. V súčasnosti sú husto zastavané až po kanál.
8 – Ondrej Garaj, pozri dok. 10, pozn. 17.

13 **1886, 20. 10. , Báčsky Petrovec**

List rodičov Jánovi Kvačalovi

V Petrovci, dňa 20. / 10. [1]886.

Milý synu!

Komenského didaktiku[1] Ti na žiadosť posielam, Zuzka Ti zhotovila tabličky[2] a posiela a mama koláčiky. Medvecký[3] už prišiel, dostal 25 f[orénov] a hneď si kúpil Basilika lose [?], sníva o výhre. Steltzer, keď prišiel z Pešti, vo Városi sa pýtal Kysáčanov! Či viete, že

máte nové farára? A to som ja! Švábi mali aj konferenciu v Kiskéne,[4] chceli by prinútiť seniora k odstúpeniu, ak sa mu plán pokazí.

Mičátkovi[5] je lepšie, z nebezpečenstva je vytrhnutý. U nás nič zvláštneho, živí a zdraví sme. Pri posviacke ba i po, mnoho zdaru želajúc, zostávame Tvoji starostliví rodičia

J. Kv.

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. X, neskatalogizované. List, písané perom na s. 1.

---

1 – Asi *Didactica magna…* pozri tiež list Štefana Koreňa Jánovi Kvačalovi z 8. 6. 1886. BERNÁT, Libor, VAŠKOVÁ, Ľubica. c. d., s. 381. Je menej pravdepodobné, že by Ján Kvačala ml. mal vydanie *Didactica to jest Umění umělého vyučování,* ktoré písal Ján Amos Komenský v rokoch 1637 – 1632. Dielo prvýkrát vydal v roku 1849 v Prahe Václav Vladivoj Tomek.

2 – Evanjelický farár augsburského vyznania nosil luterák, tabličky a komžu. Bežný človek to nenosí a nosiť nemohol.

3 – Rozumie sa Karol Medvecký (Medveczky) (1860 – 1937), syn evanjelického farára augsburského vyznania Samuela Medveckého (1794 – 1876). Študoval na Evanjelickej teologickej akadémii v Prešporku o rok vyššie ako Kvačala. Prišiel do Báčskeho Petrovca, pretože bol prenasledovaný ako pansláv, za kaplána v rokoch 1884 – 1891 a učiteľa v rokoch 1888 – 1891. V roku 1891 odišiel za farára do Selenča. V Báčskom Petrovci zorganizoval nedeľnú školu. BABIAK, Ján. Matičné nadšenia vojvodinských Slovákov v rokoch 1861 – 1875. In *Slováci v zahraničí,* 2022, roč. 39, s. 94-95.

4 – Bács-Kiskun, obec v Maďarsku.

14 **1887, 5. 12. Báčsky Petrovec**

Korešpondenčný lístok Jána Kvačalu st. Jánovi Kvačalovi ml.[a]

V Petrovci dňa 5. / 12. [1]887.

Milý synu!

Čakáme od Poničana,[1] potom Ti budeme viac písať. Poničan nám na zajtra sľúbil.

U nás nič zvláštneho. Všetci sme zdraví. Dnes sám obedujem, lebo aj u Rúčku[2] zabíjajú Zbohom. Tvoj - -

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. A2. Korešpondenčný lístok, rukopis, písané perom.

---

a – Korešpondenčný lístok adresovaný: Tek[intetes] Kvacsala János, Tanár úrnak, Pozsony.

1 – Pavol Poničan, pozri dok. 4, pozn. 1.

2 – Rozumej rodina Benjamína Rúčku st.

15 **1888, 22. 1. , Báčsky Petrovec**

List Jána Kvačalu st. a Terézie Kvačalovej Jánovi Kvačalovi ml.

V Petrovci, dňa 22. / 1. [1]888.

Milý synu!

Že sme Ti dlhší čas nepísali, toho príčina bola koleda a preplnená škola. My sme chvála Bohu všetci zdraví. Novinky myslím, že Ti Mila[1] odpísala.

St[eltzer?] je naspäť uvedený, ale ho cirkevníci zas žalovali, lebo od tých čias vraj nechcel jednu ženu zobrať spovedať, ktorá ale potom hneď zomrela a tak ju musel pochovať.[2] Lany – zobral si peniažky a teraz je na Pazove.[3] Je tu nepríjemnosti veľa. Tak, že ju St[eltzera] odsúdia, museli by buľkeského,[4] crvenského,[5] kislerského [?][6] atď.[7] Tak radšej pôjde po starom z Bingule počúvame, že sú naši zdraví. Myslíme, že na petrovské divadlo, ak bude prídu.

Petrovčanov sekírujú[a] ako vojsko, že nechcelo na čas na druhé miesto odísť, ako árendátori, ktorí skonfiškovali vína a pobrali tak, aj židia, čo potravnú daň vzali, pobrali všetko, čo zostalo, ba ktorý mal viac v súdku o päť litrov ako udal, musel päťnásobnú pokutu platiť. A preto koledáši[b] celkom sucho prešli. Maršallovci sú ako obyčajne. Rúčkovci žijú. Nénike nemôže za varenie vojakom z obecnej kasy peniaze dostať. Dosť sa nachodí. Tvoja dlžoba sa má vo februári zložiť. Ja neviem, či budem môcť na čas zohnať. Nerád by som, aby ešte Tvoja záležitosť pred správnou radou sa pretriasala a o predĺženie sa uchádzalo. Keby si mohol do 20. februára aspoň 25 zl. poslať, dobre by si urobil.

My sme už aj rezervu, aj planú koledu potrovili. No, keď Ťa všetci srdečne pozdravujeme a bozkávame. Tvoji starostliví rodičovia

K.

EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. B. List, rukopis, písané perom na s. 1 – 2.

---

a – Trápiť sa, sekírovať.

b – Ten, čo koleduje.

1 – Ľudmila Kvačalová, pozri pozn. 3. v texte.

2 – Friderik Steltzer, kňaz v Kysáči, bol vo výchove veľmi prísny a neraz dokonca použil aj korbáč. Pozri tiež *Kysáč 1773 – 2013,* s. 240. Pozri tiež dok. 8, pozn. 1.

3 – Pravdepodobne v Starej Pazove.

4 – Buľkes (Bulkes), názov obce do r. 1980, kt. spadá v súčasnosti pod Báčsky Petrovec. Dnes sa nazýva Maglić (Маглић).

5 – Crvenka (po srbsky Црвенка, po maďarsky Cservenka, po nemecky Rotweil), mesto ležiace asi 45 km severovýchodne od Báčskeho Petrovca.

6 – Kysačského?

7 – Friderik Steltzera nakoniec vyhnali z funkcie farára evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v Kysáči. Podrobnejšie o tom Jána Kvačalu ml. informovala sestra Ľudmila v liste z apríla 1894. EBF UK v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, neskatalogizované.

Zoznam použitých prameňov a literatúry

Pramene

Evanjelická bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, pozostalosť J. Kvačalu, šk. A2, B, G, X a neskatalogizované.

Evanjelický augsburského vyznania farský úrad v Báčskom Petrovci. *Matrika zomrelých cirkvi ev. a. v. petrovskej od roku P. 1867 – 78, sv. VII., Matrika zomrelých 1889 – 1902.*

Evanjelický augsburského vyznania farský úrad v Kysáči, *Matrika úmrtná 1873 – 1885.*[6]

Literatúra

BABIAK, J. Matičné nadšenia vojvodinských Slovákov v rokoch 1861 – 1875. In *Slováci v zahraničí,* roč. 39, 2022, s. 62-95. ISBN ISSN 1336-2056.

BENKOVÁ, Viera. *Z dávneho Petrovca.* Nový Sad : Hlas ľudu, 1998, 156 s. ISBN 86-82513-06-4.

BERNÁT, Libor. Korešpondencia Juraja Mrvu s Jánom Kvačalom. In *Literárny archív,* roč. 40, 2015, s. 72-92. ISBN 978-80-8149-052-1.

BERNÁT, Libor. *Z korešpondencie Jána Kvačalu s priateľmi (Cyrilom Bodickým, Jurom Janoškom, Gustávom Klobušickým, Otakarom Koutským).* Trenčín : Trenčianske múzeum v Trenčíne, 2019, 174 s. ISBN 978-80-973248-1-0.

BERNÁT, Libor. *Život a dielo Jána Kvačalu : sto listov z Kvačalovej korešpondencie.* Bratislava : Eko-konzult, 2021, 391 s. ISBN 978-80-8079-302-9.

BERNÁT, Libor – MICHALIČKA, Vladimír. Korešpondencia Jána Kvačalu. In *Historicko-pedagogické fórum*, 2014, roč. 3, č. 1, s. 4-11. ISSN ISSN 1338-693X.

BERNÁT, Libor – VAŠKOVÁ, Ľubica. Ján Kvačala a Štefan Koreň : vzťah žiaka a učiteľa vo svetle korešpondencie Š. Koreňa. In *Studia Comeniana et historica,* roč. 39, 2009, č. 81-82, s. 381-386. ISSN 0323-2220.

BIERBRUNNER, G. *A Bács-szerémi Ág. Hitv. Ev. Egyházmegye monográfiája.* Újvidék : Ivkovics György könyvnyomdája, 1902, 254 s.

ČULEN, Konštantín. *Slovenské študentské tragédie.* Bratislava : Nakl. Slovenskej Ligy, 1935. 285 s.

Dňa 2. januára t. r. dožila sa sl. Ľudmila Kvačalová. In *Národná jednota,* 1941, č. 1, s. 2.

ĎURIŠKA, Z., SAKTOROVÁ, H. Genealógia rodu Godrovcov. In *Biografické štúdie,* roč. 28, 2002, s. 41-52. ISBN 978-80-8128-345-2.

Evanjelická encyklopédia Slovenska. PETRÍK, Borislav – RYBÁR, Peter (eds.). Bratislava : BoPo, 2001. 448 s. ISBN 80-968671-4-8.

KIŠS, Igor (ed.). *Ján Kvačala – otec modernej komeniológie : zborník z medzinárodného sympózia v Bratislave 13. – 14. septembra 2004 na Evanjelickej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského*. Bratislava : Univerzita Komenského Bratislava, 2005, 189 s. ISBN 80-223-2155-9.

KUTLÍK, F. *Báč-Sriemskí Slováci.* Nemecká Palánka : Jozef Krištofek, 1880. 80 s.

KUTLÍK, F. *Báč-sriemskí Slováci.* 2. vyd. Báčsky Petrovac : Kultúra, 1998.

[6] [Online]. Matrika je dostupná na internete: https://digital.seavc.rs/matriky/kysac/z-1873-1885.html [cit. 1. 2. 2022].

KVAČALA, Ján. Cicero a lélek halhatatlanságárol (Cicero o nesmrteľnosti). In *Gondolat theologiai és philosophiai folyóirat,* 1881 – 1882, č. 1-2, s. 12-17, č. 3, s. 34-39.

KVAČALA, Ján. Pamäť Štefana Koreňa. In *Slovenské Pohľady*, 1896, roč. 16, č. 9, s. 541-546, č. 12, s. 754-763.

VALENTÍK, V. (ed.). *Kysáč 1773 – 2013 : zborník prác*. Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, Matica slovenská v Srbsku, Kysáč : Rada Miestneho spoločenstva, 2013, 861 s. ISBN 978-86-7103-416-6.

MARČOKOVÁ, D. *Z dejín základnej školy v Kysáči (1785 – 1945) : pri príležitosti 250. výročia príchodu Slovákov do Kysáča.* Nový Sad, Báčsky Petrovec : Filozofická fakulta v Novom Sade a Slovenské vydavateľské centrum v Báčskom Petrovci, 2023. s. 279. ISBN 978-86-6065-785-7.

BOLDOCKÝ, Samuel. *Petrovec 1745 – 1995.* Báčsky Petrovec : Zhromaždenie obce Báčsky Petrovec, 1995. 989 s. ISBN 86-81945-13-0.

SIRACKÝ J. a kol. *Slováci vo svete.* Martin : Matica slovenská, 1980, 300 s.

Slečna Ľudmila Kvačalová sedemdesiatročná. In *Národná jednota,* 1936, č. 1, s. 3.

Slečna Ľudmila Kvačalová. In *Náš život,* 1936, roč. 4, č. 1, s. 60-61.

Slovenská evanjelická kresťanská cirkev a. v. v Kráľovstve Juhoslovanskom v slove a v obrazoch. Sostavil A. Vereš. Vl. n., 1930, 247 s.

Slovenský biografický slovník : od roku 833 – 1990. I. – V. Martin : MS, 1986 – 1987, 1989 – 1990, 1992, 539, 587, 448 + 36, 562, 560 + 40 s. ISBN 80-7090-216-7.

PhDr. ThMgr. Libor Bernát, CSc.
Katedra humanitných vied
Stavebná fakulta Slovenskej technickej univerzity
Radlinského 2766/11, 810 05 Staré Mesto, Bratislava
libor.bernat@stuba.sk